

Werkstatt Bayreuth en de nieuwe Ring

Door Jan Achten

Wagner-aanhangers kun je onderverdelen in twee facties: a) modern en b) traditioneel. Dat begon al in de familie: a) Wagner zelf ('nächstes Jahr muss alles anders') en b) Cosima ('dass war in 1876 auch so'). Wij zaten duidelijk bij factie a). De regie van Schwarz was een interpretatie met erg veel nieuwigheden, te veel om op te noemen. Ik laat het bij een selectie.

Das Rheingold

We zien tijdens het voorspel een navelstreng met daaraan twee foetussen, Wotan en Alberich, die aan het bakkeleien zijn. In één baarmoeder. Men leze religies voor nog grotere wonderen. Rijndochters: jonge meiden in een pierenbadje (dat is anders in *Götterdämmerung*). Geen ouderwetse rekvisieten zoals ooglap, zwaard etc. Wapens zijn vrijwel alleen revolvers.

Wotan is een welgestelde CEO die verschijnt in zijn ochtendjoggingpak in zijn villa. De reuzen: heren strak in het pak en in een auto, die later ook wordt gebruikt om Freia mee te vervoeren. Ze komen met goud en ring, beide uitgebeeld als kinderen.

De Nibelungen: een kamer met kinderen die zitten te tekenen. Een hint naar kinderarbeid? De draak: Alberich met kind op schouders; de pad: een revolver.

Bijzonder: Wotan heeft personeel! Eigenlijk niet onlogisch voor een CEO; wij zijn te veel Wotan gewend als zpp'er die alles zelf moet doen. En: iedereen is constant aanwezig, bijvoorbeeld ook Erda die uit de omstanders tevoorschijn komt als het haar zangbeurt is.

De hamer van Donar is een golfdriver. Ik bukte onwillekeurig maar de bal kreeg slechts een klein tikje.

Aan het einde zie je een kubus met daarin een verlichte stolp. Dat is het zwaard dat Wotan oproept volgens de *Tagebücher*. Dit komt terug in *Die Walküre*, maar ook daarna.

Die Walküre

Sieglinde is hoogzwanger, bevalt in de tweede pauze en komt met baby (in handen van een hulp) op in de derde akte terwijl ze nog moet horen dat ze zwanger is van Siegmund. Dat slaat nergens op en dit is mijn grootste bezwaar tegen de enscenering.

Huis Hunding is sjofel en de man zit steeds te prutsen aan een zekeringsblad. De liefdeloze relatie met Sieglinde kwam wel goed tevoorschijn.

De tweede akte is weer een nette omgeving. Iedereen is op de bühne. Bij het minnekozen tussen de tweeling kijken Wotan en Hunding toe; ze lopen weg. Nu blijkt de functie van de kubus met de verlichte stolp. Het eruit trekken van het zwaard gebeurt in de vorm van het losmaken van het plankje daaronder. Dan komt weer een revolver tevoorschijn.

Sieglinde had een breinaald; suggestie van een abortuspoging?

De derde akte is een revalidatiezaal in een oorlogshospitaal, wellicht een connotatie met de oorlog in Oekraïne. Alle acht overige Walküren zaten in het verband.

Siegfried

Huis Mime is een sjofel onderkomen. Er is een verjaardagspartij aan de gang, zij het met poppen. Ik dacht aan de jonge Hagen (zoals bij de Weimar-Ring), maar dat is niet waarschijnlijk omdat die poppen later worden kapotgeslagen. Ook hou je zo de rekvisietenafdeling van de straat.

Het zwaard verschijnt in twee delen: eerst vonken uit de achterkamer en dan komt een loopkruk tevoorschijn. Later komt uit de magnetron een degen die Siegfried in de kruk steekt.

Tweede akte: Fafner ligt in een hospitaalbed; dat kon ik niet plaatsen. Wordt eruit gehaald en doodgestoken. Onder de aanwezigen op de bühne is reeds de Waldvogel. Niet alleen is er personeel maar ook zijn er dubbelgangers, ook in de derde akte (Erda). Ze komen ook applaus ophalen.

Derde akte: links een hoge piramide waar langzaam Brünnhilde uit tevoorschijn komt, waarna zij wordt ontdaan van verband en masker.

Götterdämmerung

Een jonge meid, kennelijk de dochter van Siegfried en Brünnhilde is steeds op de bühne. Blijkbaar is een aantal jaren verstreken. De nornen zien er zeer traditioneel uit.

De Rijnvaart gaat over in de Gibelungenscène; veel personeel van de Gibelungen, onder meer een man die mishandeld terugkomt. Dat suggereert een wreed personeelsbeleid. Hagen is duidelijk te oud voor de rol, heeft ook geen ‘Hagen-uitstraling’. De Amsterdamse Hagen was duidelijk beter.

Waltraute had een mooie rol. Daarna kwam Gunther, die op bezoek bij Brünnhilde zijn rol zong maar dat kan natuurlijk niet. Dat moet Siegfried achter de coulissen zijn geweest.

In de tweede akte zien we een hal met een boksbal waarmee Hagen oefent. Na aankomst van Siegfried met Gunther en Brünnhilde, komen de mannen van Hagen tevoorschijn. Dat blijkt later een gemengd koor te zijn!

De derde akte speelt zich helemaal af in een vergrote badkuip die de Rijn zal zijn. De Rijndochters zien er geheel anders uit dan in *Das Rheingold*.

Hagen steekt Siegfried met een mes van achteren neer. Geen ring of substituut gezien, daardoor was de eindscène rommelig.

Bij het verlossingsmotief verschijnt weer de baarmoeder, alwaar de foetussen Wotan en Alberich elkaar omarmen. Mogelijk was dat de oorzaak dat na afloop tamelijk veel boe-geroep klonk.

Reacties

De *NRC* schreef op 10 augustus: ‘Publiek in Bayreuth is ziedend over nieuwe ‘Ring’ van Wagner.’ Van die ziedende reacties heb ik weinig gemerkt. Wel weinig applaus rondom mij. Boe-geroep werd overstemd door bravogeroep.

De *NRC* heeft het over Duits publiek en dat is traditioneler: voor hen is Wagner erfgoed, waar je niet aan mag komen. Maar laten we niet generaliseren: ik herinner me dat onze vroegere voorzitter, wijlen Herman Hoelen, fulmineerde tegen de encenering van Kupfer die hij geschiedvervalsing noemde. Terwijl dat toch een van de betere enceneringen was, maar dat wist ik toen nog niet. Aardig om te vermelden: Meister en zijn assistent (die in ons pension dineerden) vonden het opvallend dat bij ouderen meer begrip voor de encenering was dan bij jongeren. Ja, zei ik, wij kunnen vergelijken.

Het zal u niet verbazen: ik heb mij prima geamuseerd.

Brünnhilde (Irène Theorin) ©Bayreuther Festspiele/Enrico Nawrath)